

ŁÓDZKIE CENTRUM DOSKONALENIA NAUCZYCIELI I KSZTAŁCENIA PRAKTYCZNEGO

**DECYZJE EDUKACYJNE I ZAWODOWE
UCZNIÓW ŁÓDZKICH SZKÓŁ
GIMNAZJALNYCH I PONADGIMNAZJALNYCH**

– RAPORT Z BADAŃ –

**AUTOR: DOROTA CIERNIAK-DYMARCZYK
WSPÓŁPRACA: JAROSŁAW TOKARSKI, ANNA GĘBAROWSKA-MATUSIAK**

ŁÓDŹ 2018

Spis treści

1. OPIS BADANIA	3
2. STRESZCZENIE WYNIKÓW BADANIA	4
3. ANALIZA WYNIKÓW BADANIA	5
3.1. Plany uczących się po ukończeniu szkoły	5
3.2. Wybór zawodu	9
3.3. Znajomość oczekiwań rynku pracy.....	11
4. WNIOSKI Z BADANIA	14

1. OPIS BADANIA

W raporcie zostały przedstawione wyniki badania, które dotyczyło poznania planów edukacyjnych i zawodowych, motywacji towarzyszących tym wyborom oraz wiedzy na temat rynku pracy młodzieży łódzkich szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

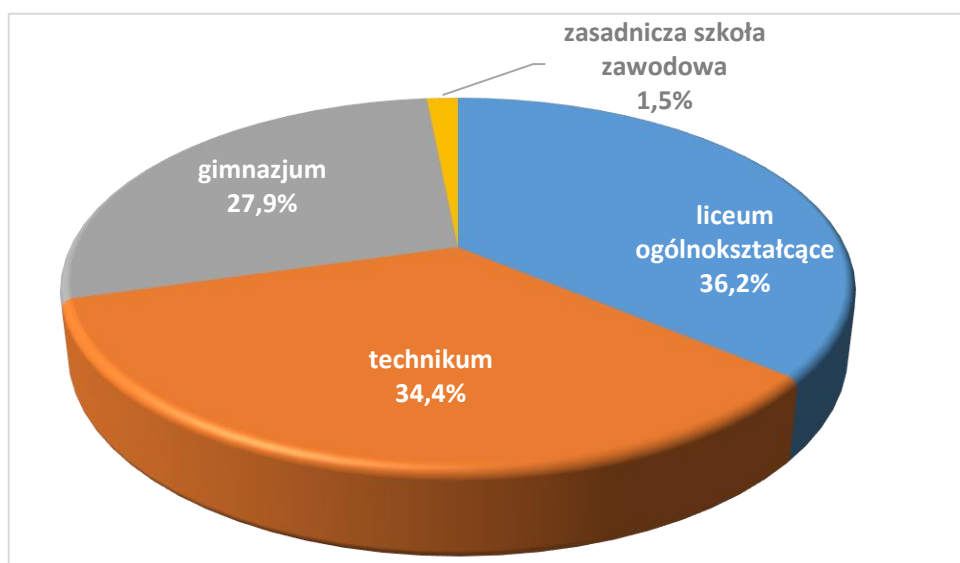
Dane były gromadzone na przestrzeni dwóch lat szkolnych, 2015/2016 oraz 2016/2017 podczas cyklicznych spotkań przedstawicieli Obserwatorium Rynku Pracy dla Edukacji z młodzieżą, których celem jest zapoznawanie uczących się ze specyfiką łódzkiego regionalnego rynku pracy, a co za tym idzie wspieranie w decyzjach dotyczących kolejnych kroków na ścieżce edukacyjnej, czy zawodowej. Ankiety realizowano także w trakcie dwóch kolejnych edycji Łódzkich Targów Edukacyjnych, które odbyły się w okresie trwania badania.

Badanie miało charakter ilościowy i realizowane było przy użyciu kwestionariusza ankiety w wersji papierowej (PAPI). Respondenci proszeni byli o udzielenie odpowiedzi na pięć pytań, w większości zamkniętych, z kafeteriami odpowiedzi.

Z zebranego zbioru ankiet analizie poddano 655 kwestionariuszy (N=655). W badanej zbiorowości przeważała młodzież uczęszczająca do liceów i techników. Ich udział w badaniu jest zbliżony i wynosi odpowiednio 36% (liceum ogólnokształcące) i 34% (technikum). Uczniowie gimnazjum stanowili ponad jedną czwartą (27,9%) uczestników badania. Najmniej licznie reprezentowana była młodzież z zasadniczych szkół zawodowych (1,5%). Z tego powodu ich wypowiedzi zostały wzięte pod uwagę w analizach dotyczących całej badanej zbiorowości, natomiast pominięte w tych, które prowadzone były według typów szkół.

Zbiór respondentów stanowili uczący się głównie w klasach trzecich szkół ponadgimnazjalnych (przedostatnia klasa technikum, ostatnia klasa liceum)¹ i gimnazjalnych² (ostatnia klasa). Niewielki odsetek stanowili uczący się w klasach czwartych technikum. Strukturę badanych przedstawia tabela poniżej (Wykres 1).

Wykres 1: Respondenci według typu szkoły, do której uczęszczają; (N=655)

¹ Struktura szkół sprzed reformy w 2017 roku

² J.w

2. STRESZCZENIE WYNIKÓW BADANIA

Plany uczących się w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych po skończeniu szkoły:

- Zdecydowana większość respondentów – 81% zamierza dalej się kształcić po ukończeniu obecnej szkoły; 28,4% rozpocznie pracę zawodową, w tym 11% będzie ją łączyć z nauką.
- Wśród tych uczących się, którzy zadeklarowali dalsze kształcenie się 13% nie wie, w jakiej placówce będzie kontynuowało naukę; bardzo ogólne odpowiedzi (np. „studia”, „szkoła wyższa”) sformułowało 44% uczących się w technikach, 15% - w liceach oraz 5% gimnazjalistów.
- Badani gimnazjaliści wybierają jako dalszy etap licea ogólnokształcące (41%) lub technika (35,5%), niewielu w zasadnicze szkoły zawodowe (9%).
- Przyszli absolwenci liceów ogólnokształcących biorący udział w badaniu w większości planują dalej poszerzać swoją wiedzę (90,7%), w tym największa grupa na politechnice (29,4%), mniejsza na akademii medycznej (22,4%), a najmniejsza na uniwersytecie (18,7%).
- Ponad połowa uczących się w technikach (57,4%) zamierza podjąć pracę po ukończeniu szkoły: 1/4 z nich będzie łączyła dalszą edukację z pracą a 1/3 wybierze tylko pracę zawodową. 39% spośród badanych uczniów techników będzie wyłącznie kontynuowało naukę.

Kryteria, jakimi kierują się przyszli absolwenci gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych przy wyborze przyszłego zawodu:

- własne zainteresowania (76,2%),
- wynagrodzenie w przyszłym zawodzie (47,1%),
- zgodność z posiadanymi talentami, predyspozycjami (43,0%),
- zapotrzebowania rynku pracy na dany zawód (33,4%).

Co zdaniem przyszłych absolwentów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych ułatwia zdobycie pierwszej pracy?

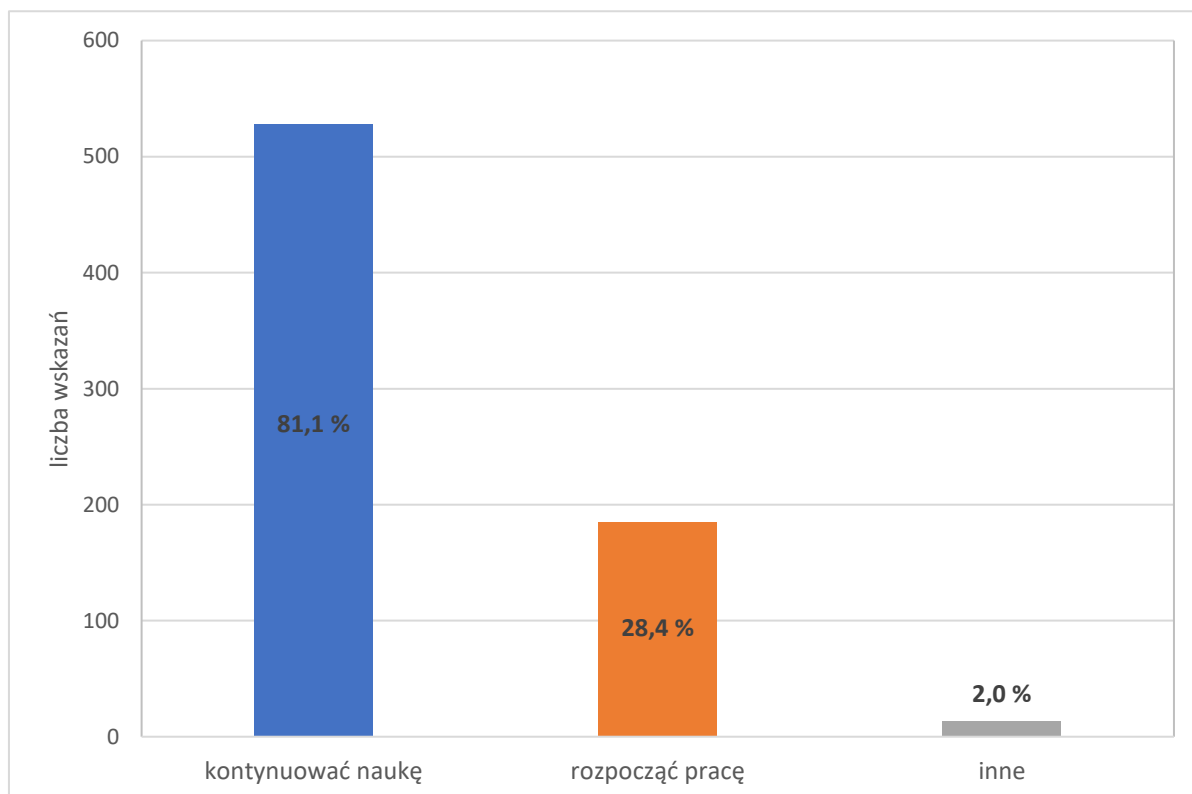
- znajomość języków obcych (80,3%),
- pracowitość i zaangażowanie (67,9%),
- kompetencje interpersonalne (50,4%).

3. ANALIZA WYNIKÓW BADANIA

3.1. Plany uczących się po ukończeniu szkoły

Na pytanie „Co zamierzasz robić po ukończeniu obecnej szkoły” odpowiedziało 99% badanej młodzieży, co oznacza że młodzież kończąca edukację na poziomie gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym ma, przynajmniej w sposób ogólny, zaplanowany kolejny etap w życiu. Dla zdecydowanej większości (81%) będzie to kontynuacja nauki, a co trzeci uczeń podejmie pracę (28,4%) (Wykres 2).

Wykres 2: Plany uczniów po ukończeniu obecnej szkoły; (N=651)

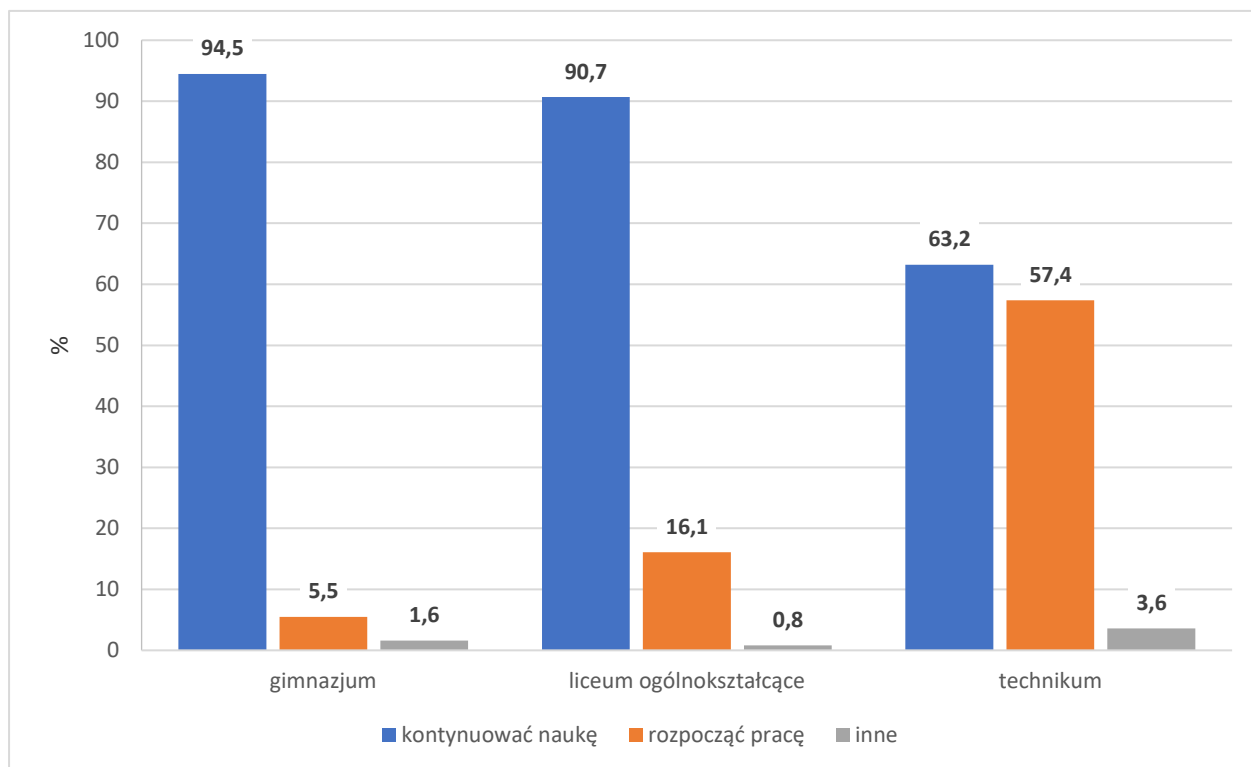
Uwaga: Pytanie wielokrotnego wyboru. Procenty nie sumują się do 100.

Wśród uczniów znajdują się też tacy, którzy postanowili godzić jedną i drugą aktywność: naukę i pracę. Szczegółowa analiza odpowiedzi na powyższe pytanie biorąca pod uwagę typ szkoły i etap edukacji szkolnej uczestników badania, pozwala wysnuć bardziej precyzyjne wnioski (Wykres 3 i Wykres 4):

- Uczniowie **gimnazjów** w przeważającej części (94,5%) planują kontynuować naukę, niecałe 6% z nich zamierza podjąć pracę. W tym 1,6% chce (albo będzie zmuszona?) dzielić naukę z pracą, a blisko 4% zrezygnuje z edukacji i rozpocznie wyłącznie pracę zawodową.
- Zdecydowana większość (90,7%) młodzieży uczącej się w **liceach ogólnokształcących** po ukończeniu szkoły również zdecyduje się na kontynuację nauki, choć w ich przypadku już większy odsetek (16%) rozważa podjęcie pracy: zaprzestanie nauki i podjęcie pracy deklaruje 8,5% licealistów i prawie taka sama część z nich (7,6%) zakłada dzielenie pracy z nauką;

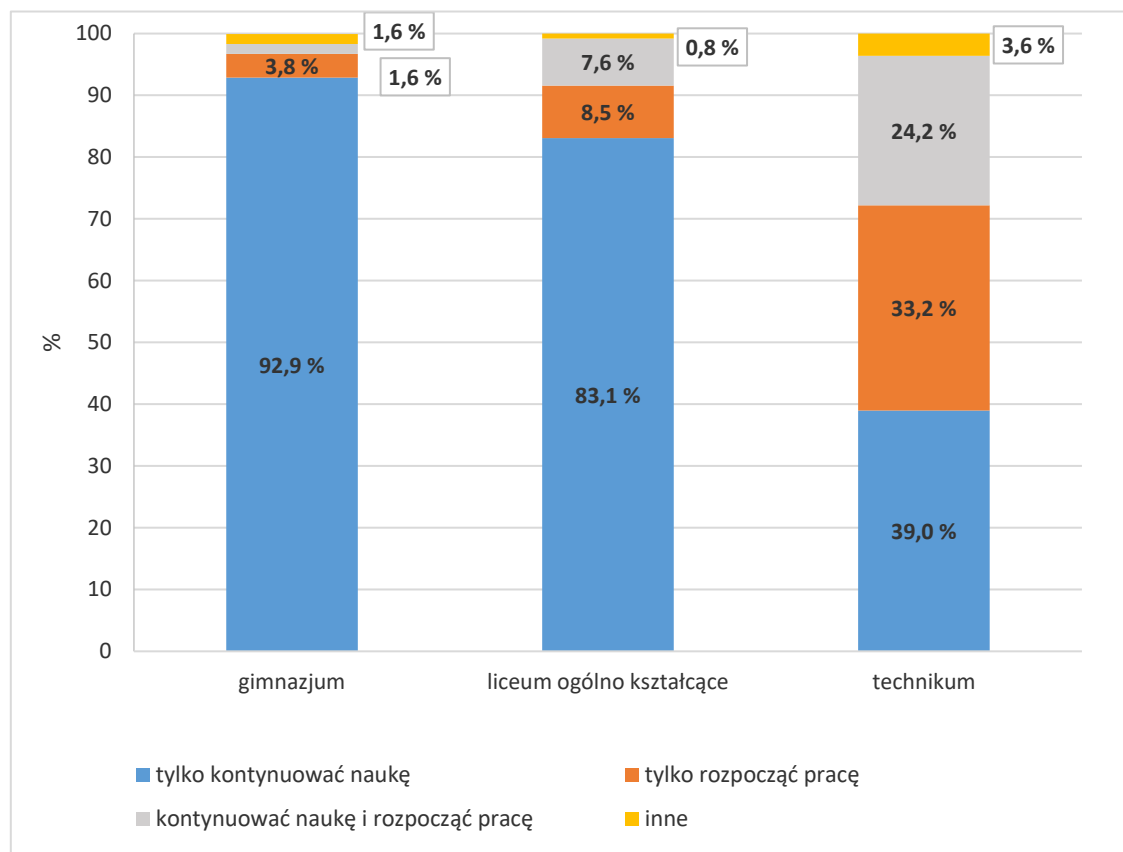
- Plany kończących naukę w **technikach** różnią się znacznie od omawianych powyżej. Choć kontynuacją nauki zainteresowanych jest 63% z nich, to już ponad połowa (57,4%) przyszłych absolwentów planuje podjęcie pracy. Wyłącznie na edukację postawi niecałe 40%, 1/4 będzie łączyła naukę i pracę a 1/3 postawi wyłącznie na pracę zawodową.

Wykres 3: Plany uczniów po skończeniu szkoły, wg. typu obecnej szkoły; (N=641)

Uwaga: Pytanie wielokrotnego wyboru. Procenty nie sumują się do 100

Wykres 4: Plany uczniów po skończeniu szkoły, wg. typu obecnej szkoły, wszystkie kategorie wyborów; (N=641)

Ci respondenci, którzy zadeklarowali chęć kontynuowania nauki (N=528) proszeni byli dodatkowo o udzielenie odpowiedzi na pytanie *w jakiej szkole zamierzają się dalej uczyć*. 13% spośród nich nie odpowiedziało na pytanie lub udzieliło odpowiedzi „nie wiem”. Deklaracje pozostałych osób (N=460) były następujące: bardzo ogólne odpowiedzi na to pytanie, np. „studia”, „szkoła wyższa”, sformułowało aż 44% uczących się w technikumach, 15% - w liceach oraz 5% gimnazjalistów (Tabela 1). Jakkolwiek bieżące badanie nie daje podstaw do głębszej interpretacji przytoczonych danych, to z pewnością warto w przyszłości je pogłębić, tak aby zobaczyć co kryje się za brakiem, bądź bardzo lakonicznymi odpowiedziami respondentów: czy jest to brak pomysłu na konkretną szkołę, czy dylemat wyboru pomiędzy kilkoma wariantami, czy tylko bardzo ogólny zamiar uczenia się dalej, a być może są to jeszcze inne powody?

Gimnazjaliści, którzy zamierzają się dalej kształcić najchętniej wybierają licea (41%), w drugiej kolejności technika (35,5%). Najmniejszą popularnością cieszą się wśród nich szkoły zawodowe (9%).

Niemal jedna trzecia (29,4%) licealistów wskazuje politechnikę, jedna piąta (22,4%) akademię medyczną, a jedynie kilkanaście procent (18,7%) uniwersytet, jako kolejny etap nauki. Tymczasem aż blisko połowa respondentów aktualnie uczących się w technikumach nie sprecyzowała rodzaju, czy nazwy placówki, do której się wybiera.

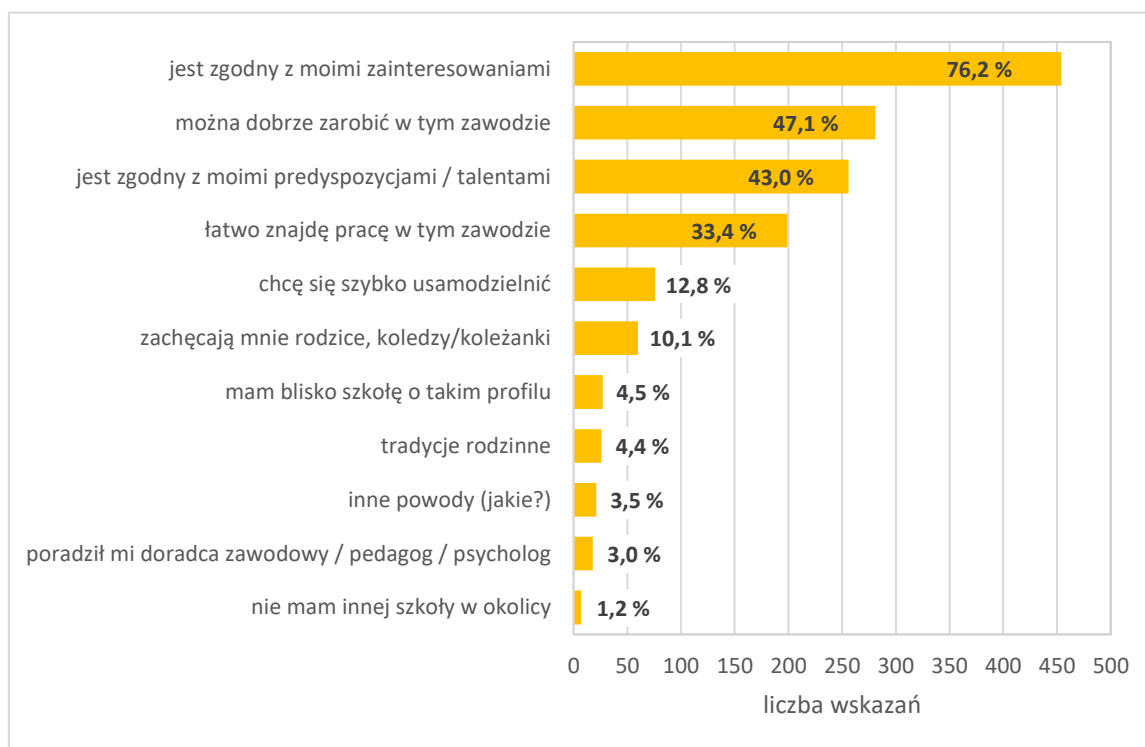
Tabela 1: W jakiej szkole uczniowie zamierzają kontynuować naukę, wg. typu obecnej szkoły, wszystkie kategorie wyborów; (N=528, liczba respondentów, którzy zadeklarowali kontynuowanie nauki)

Poziom wykształcenia	Rodzaj szkoły	Obecna szkoła					Ogółem z N
		gimna zjum	liceum ogóln- kształcące	techni kum	zasadnicza szko- ła zawodowa		
wyższe	nie określono	0,0	15,4	44,0	0,0	18,0	
	uniwersytet	0,0	18,7	23,4	0,0	13,8	
	politechnika /ucz. techniczna	0,0	29,4	5,7	0,0	13,4	
	ucz. medyczna	0,0	22,4	0,7	0,0	9,3	
	inne	0,0	6,1	6,4	0,0	4,2	
wyższe razem		0,0	92,1	80,1	0,0	58,7	
ponadgimna- zjalne zawodowe	technikum	35,5	0,0	0,0	0,0	11,6	
	zas. szkoła zaw.	8,7	0,0	0,0	0,0	2,8	
	nie określono	5,2	0,0	0,7	0,0	1,9	
	policealna	0,0	0,0	4,3	0,0	1,1	
ponadgimnazjalne zawodowe razem		49,4	0,0	5,0	0,0	17,4	
średnie ogólnokształcące (LO)		40,7	0,0	0,0	100	13,4	
<i>Liczba N</i>		<i>172</i>	<i>214</i>	<i>141</i>	<i>1</i>	<i>528</i>	

3.2. Wybór zawodu

Na pytanie: *Czym uczniowie kierują się w wyborze przyszłego zawodu?* odpowiedź brzmi: przede wszystkim własnymi *zainteresowaniami* (76,2%). Na drugim miejscu prawie połowa młodych respondentów umieściła kryterium finansowe. Odpowiedź „*można dobrze zarobić w tym zawodzie*” wybrało 47,1% badanych. Ważne dla nich jest również to, aby przyszły zawód był zgodny z posiadanymi *talentami, czy predyspozycjami* (43,0%). Jedna trzecia (33,4%) analizuje przyszły zawód w kontekście *zapotrzebowania rynku pracy* na dane kwalifikacje. Wśród trzech głównych czynników, jakie respondenci mieli wskazać stosunkowo niewielu wymieniło podpowiedzi rodziców lub rówieśników (10,1%). Mały udział w procesie podejmowania decyzji mają doradcy zawodowi, pedagodzy, czy psychologowie (3,0%). Marginalna rolę w badanej grupie odgrywają też tradycje rodzinne (4,4%). Także fakt, że jakaś szkoła położona jest blisko miejsca zamieszkania (4,5%), czy ten że w okolicy nie ma innej szkoły (1,2%) (Wykres 5).

Wykres 5: Kryteria wyboru przyszłego zawodu; (N=596)

Uwaga: Pytanie wielokrotnego wyboru. Procenty nie sumują się do 100. N- liczba respondentów, którzy udzielili odpowiedzi

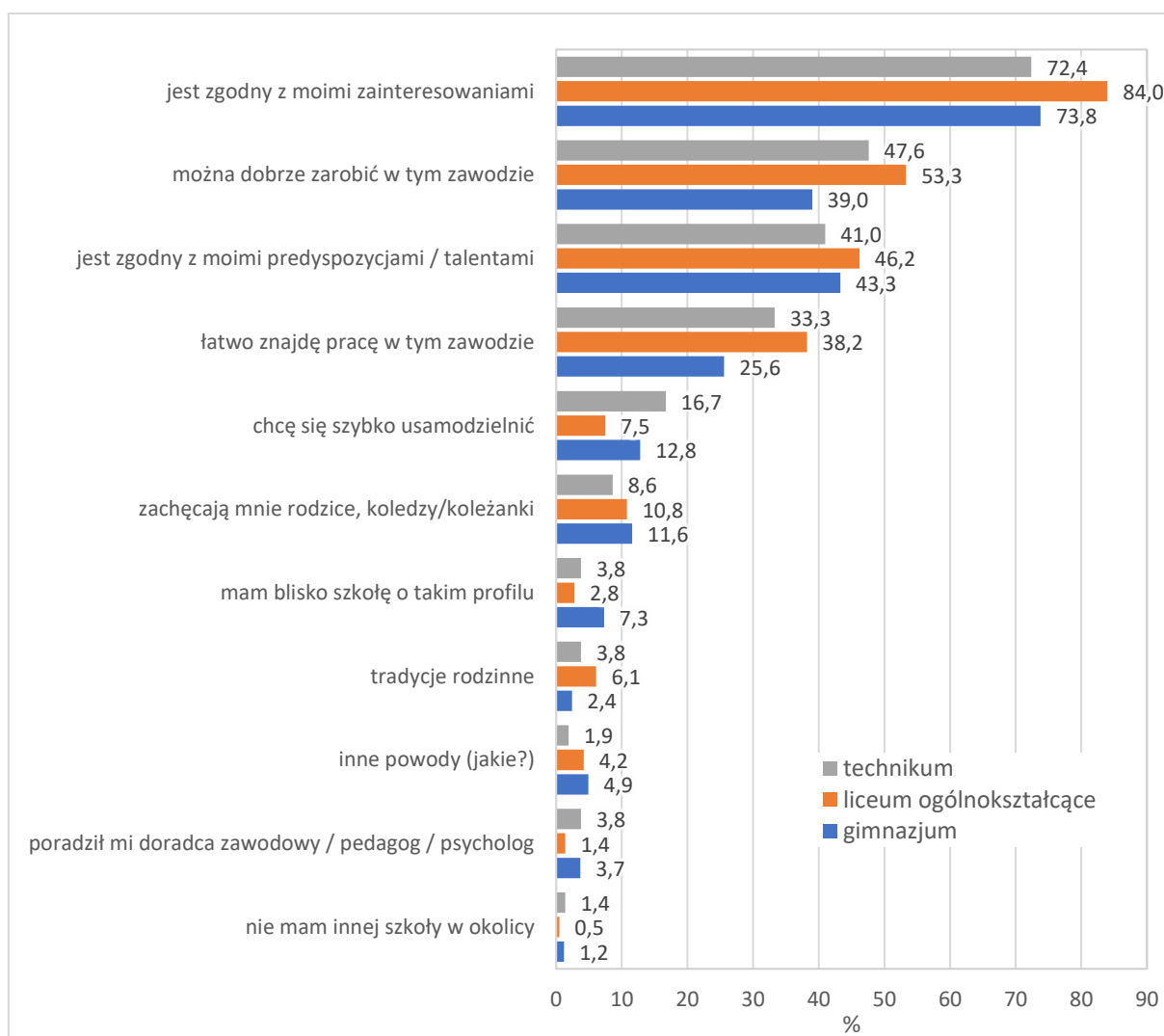
Jeśli przyjrzymy się odrębnie odpowiedziom uczniów uczęszczających do gimnazjum, liceum i technikum, to nie zauważymy poważnych różnic w selekcji i hierarchizowaniu kryteriów wyboru przyszłego zawodu, ale pewne warto uwzględnić (Wykres 6).

Dla **gimnazjalistów** zawód jaki w przyszłości wybiorą powinien być przede wszystkim zgodny z zainteresowaniami (73,8%) i posiadanymi talentami (43,3%), w dalszej kolejności winien zapewniać niezależność finansową („można dobrze zarobić w tym zawodzie” 39%) oraz być zawodem pożądanym na rynku pracy („łatwo znajdę pracę w tym zawodzie” 25,6%).

Największą wagę do zgodności przyszłej pracy z zainteresowaniami przypisują jednak **uczniowie liceów ogólnokształcących** (84%). Oni też w największym stopniu biorą pod uwagę wysokość wynagrodzenia, jakie mogą otrzymać za przyszłą pracę (53,3%). Prawie połowa licealistów w myśleniu o pracy zawodowej uwzględnia własne talenty (46,2%) oraz zapotrzebowanie rynku pracy na wybraną profesję (38,2%).

Układ kluczowych motywatorów wyboru przyszłej pracy w przypadku **uczących się w technikum** jest taki sam jak u licealistów, choć waga przypisywana poszczególnym kryteriom nieco się różni: zainteresowania (72,4%), dobre pieniądze (47,6%), predyspozycje (41,0%), rynek pracy (33,3%). Natomiast największy odsetek przyszłych absolwentów średnich szkół technicznych spośród wszystkich badanych podaje argument chęci szybkiego usamodzielnienia się (16,7%). Jest on dwukrotnie wyższy niż u uczniów liceów a kilka procent wyższy niż u gimnazjalistów (12,8%).

Wykres 6: Kryteria wyboru przyszłego zawodu, wg. typu szkoły; (N=586)

Uwaga: Pytanie wielokrotnego wyboru. Procenty nie sumują się do 100. N- liczba respondentów, którzy udzielili odpowiedzi

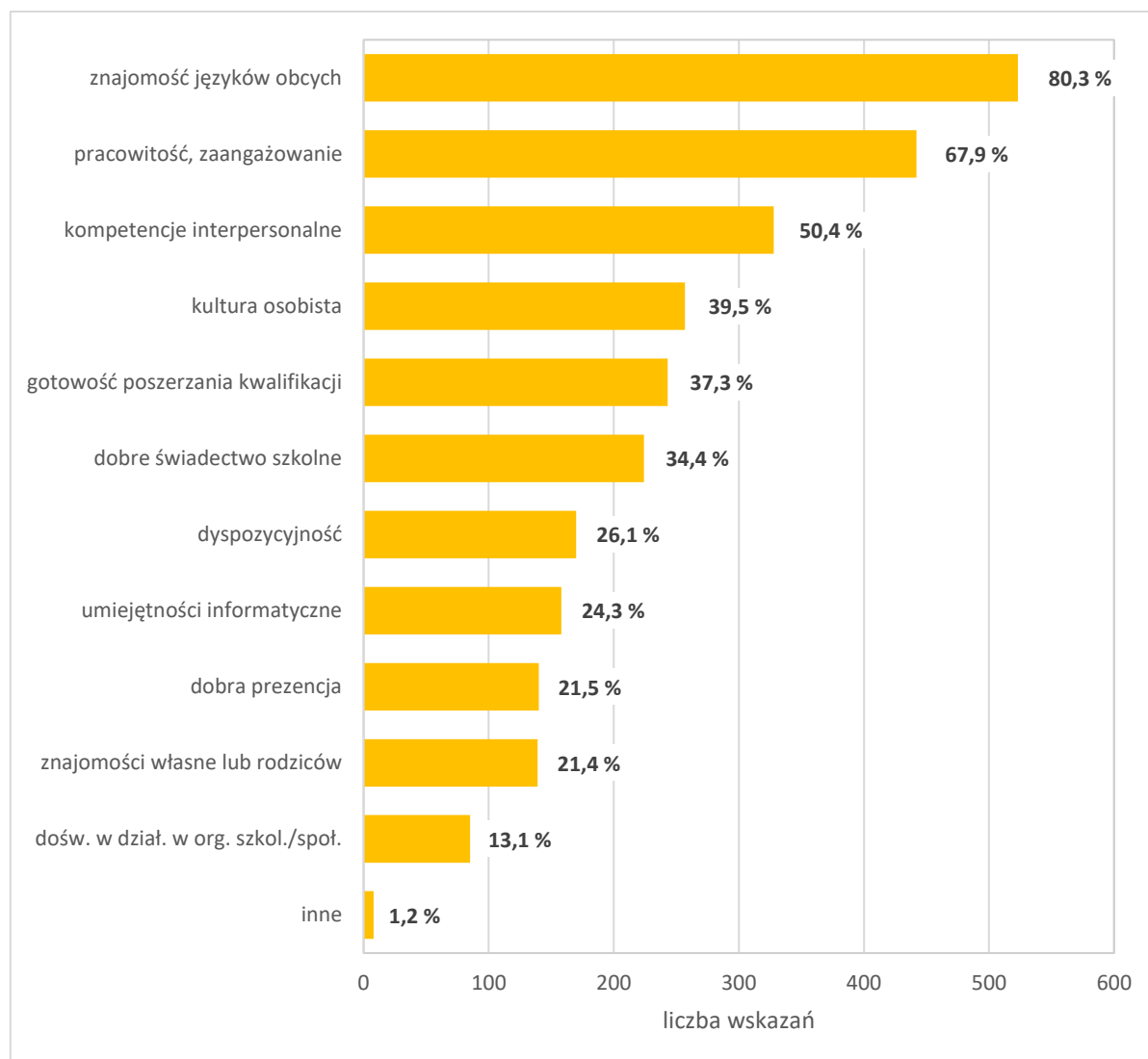
3.3. Znajomość oczekiwań rynku pracy.

Celem kolejnego pytania ankiety, które brzmiało „*Co Twoim zdaniem ułatwia znalezienie pierwszej pracy?*” było zbadanie, jak młodzi ludzie postrzegają rynek pracy w kontekście wymagań stawianych kandydatom poszukującym swojego pierwszego zajęcia zawodowego.

Największą wagę, w opinii uczestników badania odgrywa **znajomość języków obcych**. Takie zdanie ma 80% badanych i jest to najwyższej punktowana kategoria we wszystkich typach szkół. Na drugim miejscu młodzi ludzie typują **pracowitość i zaangażowanie** (67,9%). Na trzecim - wskazane przez połowę respondentów, są **kompetencje interpersonalne** (50,4%), takie jak komunikatywność, czy umiejętność pracy w zespole. Około jedna trzecia ogółu ankietowanych sądzi, że pracodawcy zwracają uwagę na kulturę osobistą kandydatów (39,5%), gotowość do poszerzania kwalifikacji (37,3%) oraz dobre świadectwo szkolne (34,4%). Co piąty wymienia dyspozycyjność (26,1%) i umiejętności informatyczne (24,3%). Najmniej decydującym argumentem jest według badanych doświadczenie w działalności w organizacjach szkolnych, społecznych, czy kołach zainteresowań (13,1%) (Wykres 7).

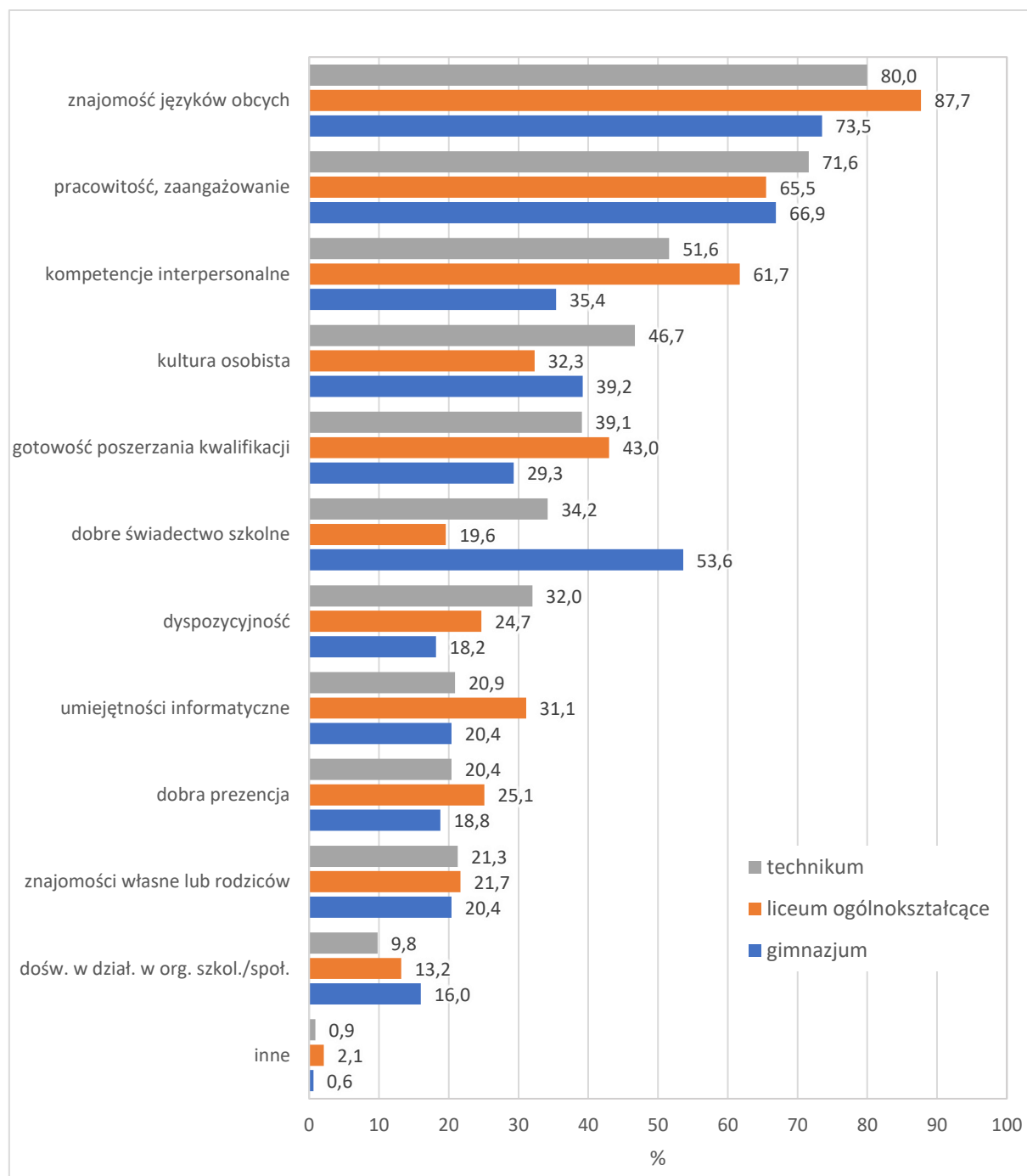
Patrząc na wskazania w poszczególnych typach szkół okazuje się, że wśród uczniów gimnazjów, liceów i techników panuje niemal jednomyślność co do czynników, które ułatwiają znalezienie pierwszej pracy (Wykres 8). Układ priorytetowych faktorów wpływających na powodzenie w aplikowaniu do pierwszej pracy jest prawie identyczny wśród respondentów uczących się w liceach ogólnokształcących i technicach, a wygląda następująco: 1) języki obce, 2) pracowitość, 3) kompetencje interpersonalne. Czwarte i piąte miejsce występuje w odwrotnej kolejności: licealiści twierdzą, że pracodawcy bardziej doceniają gotowość do poszerzania kwalifikacji niż kulturę osobistą, podczas gdy duża część uczniów techników przedkłada znaczenie kultury osobistej nad gotowość do poszerzania kwalifikacji. Uczniowie kończący gimnazjum za kluczowe warunki sukcesu w staraniu się o pierwszą pracę uważają również znajomość języków obcych i pracowitość, ale po nich wymieniają dobre świadectwo szkolne, a dalej podobnie jak ich starsi koledzy – kulturę osobistą i kompetencje interpersonalne.

Wykres 7: Czynniki ułatwiające znalezienie pierwszej pracy; N=651

Uwaga: Pytanie wielokrotnego wyboru. Procenty nie sumują się do 100. N- liczba respondentów, którzy udzielili odpowiedzi

Wykres 8: Czynniki ułatwiające znalezienie pierwszej pracy, wg. typu szkoły; (N=641)

Uwaga: Pytanie wielokrotnego wyboru. Procenty nie sumują się do 100. N- liczba respondentów, którzy udzielili odpowiedzi

4. WNIOSKI Z BADANIA

Mimo, iż z deklaracji uczestników badania wynika, że większość ma mniej lub bardziej sprecyzowane plany co do swojej dalszej ścieżki edukacyjnej lub zawodowej po ukończeniu obecnej szkoły, to badanie jednocześnie wskazuje, że jest grupa młodzieży, która potrzebuje wsparcia, zarówno co do wyboru kierunku kształcenia, jak i konkretnej szkoły. W skali całej próby jest to co najmniej kilkanaście procent osób, które powinny otrzymać pomoc w uświadomieniu sobie swoich mocnych i słabych stron, czy sprecyzowaniu zainteresowań i preferencji życiowych. To Ci, którzy na pytanie o pomysł na kolejny etap w swoim życiu odpowiedzieli „nie wiem” lub pozostawili je bez odpowiedzi. Odsetek ten znacznie się zwiększy, jeśli dodatkowo weźmiemy pod uwagę tych respondentów, którzy bardzo ogólnie określili swoje plany, bez podania kierunku kształcenia, czy typu szkoły (np. 44% uczących się w technikach). Powyższe dane stanowią argument za dalszym rozwijaniem i popularyzowaniem wśród młodzieży profesjonalnego doradztwa zawodowego, wsparcia psychologicznego i pedagogicznego. Jak pokazuje badanie tylko nieliczni z respondentów skorzystali z takiej możliwości.

Wspieranie młodych uczących się ludzi w procesie podejmowania pierwszych ważnych życiowych decyzji wydaje się wskazane również z tego powodu, że większość z nich chciałaby, aby przyszła praca była zgodna z zainteresowaniami i talentami a jednocześnie była zajęciem dobrze wynagradzanym i gwarantującym zatrudnienie. W dobie galopujących zmian na rynku pracy wywoływanych przez rewolucje 4.0, znikania jednych i pojawiania się innych zawodów, kwalifikacji i kompetencji, dostarczanie młodzieży wiarygodnych podstaw w postaci wiedzy o oczekiwaniach rynku pracy, na których budować będą swoje przyszłe kariery jest działaniem mającym wymiar zarówno jednostkowy, jak i społeczny. Im bardziej świadome wybory, tym większa satysfakcja z wykonywanej pracy i lepsze dopasowanie do potrzeb pracodawców.

Świadectwem skuteczności działań promujących bieżące i przyszłe potrzeby gospodarki jest rosnące zainteresowanie kierunkami technicznymi, co potwierdza badana grupa. Jakkolwiek nadal większą popularnością wśród uczestników badania cieszą się licea ogólnokształcące, niż technika, to na etapie wyboru studiów wyższych przeważają kierunki politechniczne nad uniwersyteckimi. W odniesieniu do kształcenia ponadgimnazjalnego nadal natomiast niewielu chętnych decyduje się na naukę w zasadniczej szkole zawodowej.

Kluczowym czynnikiem sukcesu na rynku pracy jest dla badanej młodzieży znajomość języków obcych. W mniejszym stopniu, ale nadal ważne jest zaangażowanie w wykonywaną pracę oraz kompetencje interpersonalne. Te wskazania pokrywają się w ogólnej mierze z oczekiwaniami pracodawców. Natomiast zdecydowanego wzmocnienia wymaga zaszczepienie w uczących się potrzeby uczestnictwa w kołach zainteresowań, wolontariacie oraz wszelkich innych organizacjach szkolnych i pozaszkolnych. Poza szansą odkrywania przez młodego człowieka własnych talentów i zainteresowań, co ułatwia przyszłe wybory edukacyjno-zawodowe, daje ono możliwość zdobywania doświadczenia i kształtowania kompetencji niezbędnych w późniejszej pracy zawodowej, takich jak działanie zespołowe, proaktywność, odpowiedzialność, komunikatywność, umiejętność obrony własnego zdania i wielu innych. W sytuacji aplikowania do pierwszej w życiu pracy i braku doświadczenia zawodowego te zasoby stanowią kapitał początkowy kandydata niezmiernie ceniony przez pracodawców.

Z badania wynika, że takiej świadomości uczniowie nie mają. Uwagę powinien również zwrócić dość niski procent poparcia dla *gotowości do poszerzania kwalifikacji*. Za ważną cechę w kontekście przyszłej pracy uznało ją nieco więcej niż 1/3 respondentów, co nie jest adekwatne do skali upowszechniania idei kształcenia się przez całe życie, jako jednego z najważniejszych wyzwań jakie stawia współczesny rynek pracy.

Zespół badawczy Obserwatorium Rynku Pracy dla Edukacji serdecznie dziękuje szkołom za umożliwienie przeprowadzenia badania oraz uczniom za udzielone odpowiedzi.

Łódź, luty 2018